

- (6) Carta del P. Miquel de Petra a Josep Desbrull a Juny de 1784 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 105-A n. 41.
- (7) Llibres d'Actes tom 1 Junta Ordinaria del 21 de setembre de 1784 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-A pàg. 148-B.
- (8) Mulet, B., *L'Ensenyament Utilitarista a Mallorca durant la il·lustració*, Comunicacions, II Jornades d'H^a de l'Educació. Mallorca 1978. Pàgs. 87-91.
- (9) Llibres d'Actes, Tom 1, Junta Ordinaria del 4 de juny de 1779 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112, pàg. 23.
- (10) Petra, M. de, *Opúsculos Varios*, Biblioteca Veri.
- (11) Memoria damunt la conveniència de regular els estudis de Matemàtiques. Probablement de Miquel de Petra. A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 105.
- (12) Llibres d'Actes, Tom 2, Junta Ordinaria del 29 d'abril de 1786 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-A pàg. 102.
- (13) Sessió del Ajuntament de Ciutat del 15 de juliol de 1786 A.H.M. Llib. de l'Ajuntament de 1788 fol 176.
- (14) Llibres d'Actes, Tom 4, Junta Ordinària del 17 de maig de 1798 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-B pàg. 66.
- (15) Llibres d'Actes, idem. del 28 d'abril de 1798, pàg. 81.
- (16) Llibres d'Actes, tom 6 Junta Ord. del 7 de juliol 1804.
- (17) Semanari Econòmic de 5 d'octubre de 1805, n. 40 any XXVII, pàg. 164.
- (18) Llibres d'Actes, Tom 4, Junta Ordinària del 17 de març de 1798 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-B, pàg. 71.
- (19) Idem. Junta Ord. del 19 de març de 1798, pàg. 104.
- (20) Semanari Econòmic del 26 de maig de 1798. n. 21 any XX, pàg. 82.
- (21) Llibres d'Actes, Tom 5, Junta Ord. del 8 de març de 1800 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-B.
- (22) Mulet, B., *La Societat Econòmica de Mallorca i la Junta Particular de Comerç de Barcelona. Apunts per a un Estudi Comparatiu*, Rev. MAINA, Escola Univ. del Professorat d'EGB. Ciutat de Mallorca, maig 1980, pàg. 24.
- (23) Moll, B., *La Economía y la Sociedad de Mallorca durante la Segunda mitad del siglo XVIII...*, Univ. Complutense (Fact. de Ciències Polítiques i Econòmiques) Inèdita. Madrid 1976, pàg. 184.
- (24) Expedient de creació de l'Acadèmia Mèdico-pràctica. A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 108.
- (25) Bujosa, F., *La Real Academia Médico Práctica de Mallorca*, Càtedra i Institut de la H^a de la Medicina. València 1975.
- (26) Idem. Comunicacions II Jornades de H^a de l'Educació als PP.CC. Mallorca 1978, pàg. 108.
- (27) Mulet, B., *El Optimismo Pedagógico de la Sociedad Económica de Mallorca...*, Univ. Barcelona Facult. Filosofia i Ciències de l'Educ. Inèdita, setembre 1977.
- (28) Llibres d'Actes, Tom 5, Junta Ord. del 12 de juny de 1802 A.H.M. Sec. S.E.A.P. caixa 112-B.
- (29) Idem. Tom 6 Junta Extraordinària del 28 de març de 1807.

SIGLES

A.H.M. Sec. S.E.A.P.	Arxiu Històric Regne de Mallorca Secció de la Societat Econòmica de Mallorca.
A.H.M. Sec. R.A.	Arxiu Històric del regne de Mallorca Secció Real Audiència.
A.M.P.	Arxiu Municipal de la Ciutat de Mallorca.
B.M.S.	Biblioteca March.

INSTITUCIONALITZACIÓ DE L'EDUCACIÓ FEMENINA A TARRAGONA DURANT EL S. XVII

M.^a Mercè Bonsfills Rovira
M.^a Isabel Miró Montoliu

1. MOMENT HISTÒRIC I ECONÒMIC

Durant el regnat de Felip IV es destaca la política centralista del Comte d'Olivares que va provocar una accentuació del separatisme català.

Olivares va participar en una sèrie de guerres estrangeres i per pagar els deutes no en tenia prou amb les contribucions de Castella. No tolerava que els governants catalans es mantinguessin forts econòmicament (guerra de 1640 en la que Tarragona no va participar).

La mort de Carles II: la guerra de successió en la que s'enfonsen les aspiracions autonòmiques catalanes (Tarragona hi va participar).

En el camp de l'economia van tenir lloc fenòmens de gran importància.

- La renovació de la indústria degut a la llibertat de comerç imposada pel "Tractat dels Pirineus" (1659).
- L'augment de les vinyes, les indústries rurals vinícoles produïdes pels beneficis de l'aiguardent venuda als holandesos i als anglesos.

2. L'EDUCACIÓ A LA TARRAGONA DEL S. XVIII

D'aquesta introducció històrica i econòmica de la Tarragona del s. XVII deduïm:

- a) que encara que es mantingués un estat de guerra l'economia no era tan desfavorable que no es pogués atendre a les necessitats culturals.
- b) Sabem que a la ciutat no hi havia més que un mestre de primeres lletres i encara molts cops mal pagat. Per el que veiem era més una manca de mentalitat que no de diners.
- c) El mestre que hi havia era mantingut per l'Ajuntament i les contribucions dels alumnes. Aquest

ensenyava solament a nens ja que no hi ha notícies d'instrucció femenina en les actes del Consell.

d) Per tant, que feien les nenes de la ciutat?

Les nenes de famílies més o menys riques anaven a classes amb algunes mestres particulars: ensenyaven a llegir, escriure i a fer labors. En els documents de l'època es parla de "anar a la amiga" que significava l'assistència a aquestes classes particulars.

e) Les nenes de classe més humil deurien anar pels carrers i aprendre al costat de sa mare "les feines de casa".

En conclusió no hi havia cap institució educativa femenina.

3. INSTITUCIONALITZACIÓ DE L'EDUCACIÓ FEMENINA

3.1. EL PAPER DE L'ESGLÉSIA

És l'església la primera Institució que es planteja el problema de la formació de les mares de família cristiana; i com a conseqüència es van afavorir i van créixer ordres religioses dedicades a l'educació.

3.2. EL BEATERI DE TARRAGONA

Institució problemàtica ja que hi ha carència de dates: ja que una monografia que hi havia en el convent de S. Domènec i el llibre de les fundacions va desaparèixer durant l'última guerra.

Podria ésser que s'hagués fundat a finals del s. XVI ja que una religiosa del Beateri de Barcelona acompanyada de tres beates es va establir a Tarragona.

Històricament se sap que:

- el 12 de gener de 1684 ja estava a Tarragona.
- un manuscrit del 15 de juliol de 1696 diu que a l'abandonada plaça del Paiol ha estat venuda a les Beates de St. Domènec.

Aquest Beateri tenia com a finalitat l'educació. Tenia un aire secular ja que el formaven noies retirades. La ciutat no les veia amb bons ulls ja que no pagaven contribucions degut a una Butlla en la qual excluïa a les ordres Dominiques d'aquest pagament.

3.3. L'HOSPITAL D'ÒRFENES

Aquesta Institució és de gran importància ja que està registrada en les actes del Consell Municipal: la pesta, la fam i la guerra deixaven a moltes nenes sense la protecció dels pares.

Sanç Capdevila ens parla de D. Rafel Miralles que va deixar els seus béns en benefici de les pobres nenes òrfenes.

El 20 de setembre de 1630 va fer testament davant del notari Josep Corbero: ..."Instituesc una casa de Horfenas minyonas pobras de tot lo Arquebisbat, naturals de Tarragona o de dita Diocesi que sien de edat de set anys cumplits, que se sapian vestir i calsar i questigan en dit Hospital fins els setze anys cumplis, ques edat ques poden casar, o estar ab altri a servei i en dit Hospital sien ensenyades de la doctrina Christiana y de Costura y de teixir ob teler, vetas y otras cosas com fan a Barcelona; y per sa ensenyansa sia posada una senyora viuda honrada..." (1).

Es tractava de proporcionar a aquelles nenes un mitjà de vida basant-se en una formació molt elemental i potser adequada a l'època. El nombre de nenes va ser sempre molt reduït.

El segle XVIII hi va haver un canvi favorable en la instrucció, la mestra a més d'ensenyar doctrina i labors estava obligada a ensenyar a escriure i llegir. I al mateix temps s'admetien nenes d'altres condicions socials que pagaven les classes segons les seves possibilitats econòmiques (2).

3.4. EL COL·LEGI DE L'ENSENYANÇA

L'Il·lustre Joan Manel Espinos que va ésser Metropolità de Tarragona (1664-1679) tenia com a vicari Joan Valls, aquest se li va donar la Parròquia d'Alcover.

Dins dels seus feligresos es van distingir quatre noies a les que ell va adoctrinar i ensenyar les primeres lletres. Les va mentalitzar de: solventar l'estat desfavorable en que es troben culturalment la majoria de dones.

Els seus noms eren Francisca Pàmies, Magdalena Sort, Rafela Basset i Maria Avellà.

El rector d'Alcover, un cop convençut de la disposició va anar a parlar amb l'Arquebisbe però aquest va pensar que sol·licitar una congregació nova a Roma era molt problemàtic i va veure més convenient ajuntar-se a alguna ordre femenina que tingués la mateixa finalitat.

Aquesta ordre era la Companyia de Maria o Nostra Senyora d'Ensenyança, que ja existia a França (lloc del seu origen), Barcelona...

A Tarragona es va fundar el 21 de febrer de 1683 i es van instal·lar al carrer de les Voltes de St. Bernat; allí ensenyaven a les nenes de la ciutat gratuïtament: instruïen en la virtut i les lletres.

En el llibre d'Actes del 12 de gener de 1684 el Consell s'hi va oposar perquè no hi havien demanat les llicències corresponents; i tenia por que no paguessin contribucions com no feien les Beates de St. Domènec.

Finalment es va concedir la llicència a condició de que presentessin una acta en la que es comprometessin a pagar les contribucions corresponents.

Per això a l'any 1684 s'inicià la tercera Institució Educativa Femenina.